

BARSI BALÁZS

Az emmauszi úton

Lk 24, 13–35

„Ketten közülük még aznap elindultak egy Emmausz nevű helységbe, amely Jeruzsálemtől batvan stádiurnyi távolságra feküdt.”

Már maga ez a menetirány is elárulja, hogy két csalódott és reményevesztett tanítványról van szó, hiszen hátat fordítottak a végső remények városának: Jeruzsálem jelképezi Izrael hivatását a népek között, és ez a város az Istentől kapott ígéretek beteljesedésének a helye. Jézus a végső reményt élesztette föl Izraelben. De mindenki mást és mást remélt tőle.

Sok keresztény csalódásának gyökere ide nyúlik. Nem azt remélik Istentől, amit adni akar. Csak mondják, hogy „várom a holtak feltámadását és az eljövendő örök életet”, de valójában sokkal kevesebbet várnak.

Lukács számára annyira fontos szerepet tölt be Jeruzsálem, hogy vele indul és zárul evangéliuma. Zakariásnak Jeruzsálemben, a szentélyben jelenik meg az Úr angyala (1, 11), az apostolok pedig, miután leborulva imádták az égbe emelkedett Urat, Jeruzsálembé tértek vissza nagy örömmel (24, 52).

Az emmauszi tanítványok ugyanazt az utat fogják bejárni, amit az egész Lukács-evangélium.

Van olyan emberi életút, életirány, amely már önmagában is reménytelen: mindegy, hogy milyen megokolással, de távolodni a Szent Várostól, a régi vallási reménytől. A forrástól szakad el ilyenkor az ember, és nem tudja, talál-e másikat. Lehet, így érzi becsületesnek, hogy nem marad itt. De vallja be, hogy reményevesztett.

Járjuk be a tanítványokkal együtt azt a belső utat, amelyet ők bejártak. Hiszen a külső utazás csak jele annak a „lelki utazásnak”, amit mindnyájunknak meg kell tennünk: a külső világból a belsőbe, a belsőből a személyesbe, a személyesből a transzcendensbe, a transzcendensből a közösségbe.

„Az eseményekről beszélgettek. Abogy beszélgettek, tanakodtak, egyszer csak maga Jézus közeledett és csatlakozott hozzájuk.” (24, 14–15)

Amíg Jézus nincs velük, csak meddő vitára, érvek felsorakoztatására képesek, ami egyre inkább elmélyíti reménytelenségüket. Amikor velük van — később megállapítják —, lángol a szívük, vagyis reményt fog. Az az öröm, amire felfigyelek, már nem is létezik eredeti tisztaságában. Mindig utána állapíthatom meg, hogy „de boldog voltam akkor”. Elveszett az az ember, aki az örömet keresi a Jelenlét helyett. A Jelenlétben csak

észrevétlenül lehet elmerülni. Az öröm csak visszfénye lehet itt a földön a szeretetnek. A „szív lángolása” csak melléktermék. Az önátadás, az együttlét nem arra való, hogy saját érzelmeinkre reflektáljunk; semmi más nem köthet le ilyenkor, csak az Ő igéje.

A Jelenlétnek teljesen átadott élet — valóban boldog.

„Egyszer csak maga Jézus közeledett és csatlakozott hozzájuk.”

Jézus észrevétlenül lép oda a tanítványokhoz. Isten keresi az embert, nem pedig az ember keresi Istent. Az embernek csak hagynia kell, hogy megtalálják. Ádámot így kereste Isten az alkony hűvösében. Miért büjt el Ádám? Miért félt? Mert elveszítette Istenbe vetett bizalmát és reményét.

Azóta is ez a képlet. Akár tudja magáról Ádám („a földből alkotott”), akár nem, bujkál, menekül Isten elől; és ennek a bujkálásnak (lehet az szelíd esti vándorút Jeruzsálemtől Emmauszig) a legmélyebb motívuma a remény elvesztése.

Miért, hogyan veszítette el a reményt?

Akkor, ott a Paradicsomban Ádám valóban azt akarta, amit Isten: hogy olyan legyen, mint az istenek. Sőt, hogy Isten fia legyen. Bűne az, hogy Ádám Isten nélkül akart istenné válni: kegyelem nélkül.

Most az Emmauszba igyekvő két Ádám-ivadék azzal vétkezik, hogy kevesebbet remél Istentől. Jézust saját politikai messianisztikus reményeikkel azonosították.

Az ősapa, Ádám, visszautasította a kegyelmet, és úgy akart istengyermek lenni. Ők nem is akarnak „az isteni természet részesei” (2Pét 1, 4) lenni, csak felhasználni a vallás jótékony erőit egy szebb, emberibb társadalom kialakításához.

Hogyan lehet együttműködni a kegyelemmel? Mit kell az embernek tennie? A külső világból be kell lépnie a belső világba.

„Szemük képtelen volt felismerni.” (24, 16)

Látják, de nem ismerik. Ebből az állapotból mennek át az „ismerem, de nem látom” állapotába. Ez lesz a hit útja.

Isten azzal, hogy Jézusban csatlakozik hozzánk, óriási kockázatot vállal. Annyira közel jön, hogy nem lehet felismerni. Hiszen amit látok: egy ember. Istent soha nem látta senki! Jézusban végletesen közel jött, és ezért felismerhetetlen, ha csak a külső világban mozog. De szavai befelé irányítanak. Nem a Feltámadottnak kell megváltoznia, hogy felismerjék, hanem azoknak, akikhez társult.

Megtehetné Isten, hogy átalakít hatalmával. De akkor nem önmagát nyilatkoztatná ki, aki a Szeretet, hanem megerősítené az istenekről táplált tévképzeteinket. A kinyilatkoztatás nem a hívési ragyogás, hanem a kezén, lábán és oldalán levő véres sebek.

Isten és ember között ezen a földön soha túl nem haladható állomás a hit, az örök életben pedig Jézus emberi teste.

Most az idegen megszólítja őket. Kis dialógus keletkezik, s csak ezután a katekézis, amikor kifejti az Írásokat.

„Megszólította őket: Miről beszélgettetek itt az úton? Azok szomorúan megálltak.” (24, 17)

Nem azt kérdezi: „mi újság ma reggel?”, hanem: „miről beszélgettetek”, vagyis mi foglalkoztat benneteket?

Hirtelen magukba térnek. Ezt még testükkel is kifejezik: megállnak, megtorpannak. Nem lehet folytatni a fizikai mozgást, amikor az ember ilyen hatalmas belső mozgást tesz meg hirtelen: saját reményeik szakadécai felett találják magukat. Majd amikor meg tudnak

szólalni, ki is mondják: „mi azt reméltük . . .” Tehát nem remélik többé. Egyáltalán semmit sem remélnék többé! Szomorúak.

Ezt a lépést meg kell tennie minden embernek. Aki magára erőltet úgynevezett „tudományos” magatartást, amely a „Názáreti Jézus esetét” úgy tekinti, mint ami nem érinti őt, semmit sem fog megérteni Jézus szavaiból.

Aki nem látja, hogy Isten nélkül, Jézus nélkül milyen reménytelen egész élete, annak a szemét mindig el fogja valami homályosítani, hallását tompítani. (A „Kinek tartanak engem az emberek?” című rádióműsor jól mutatta ezt a magatartást. A riporter konokul úgy tette fel a kérdéseket, hogy a megkérdezett alany érezze: itt egyedi, távoli esetről, illetve mítoszról van szó. Örültem, amikor az egyik „alany” már nem bírta ezt a mesterkélt és tudálékos kérdezést, és ilyesmit mondott: Jézust nem mi alkottuk, teremtettük . . . Jézus valóban élt.)

A Názáreti Jézus esete egészen sajátos módon érint meg. Nem úgy, mint egy mítosz, hanem mint történelem, amely rám vonatkozik. Gondoljunk csak vissza, hogyan érintett meg minket először. Milyen világos különbség volt a tündérmesék és a Jézusról szóló elbeszélések között. A tündérek nem léteztek. Jézus igen.

Jó az, ha úgy szomorodik el az ember, mint ezek a tanítványok. Ez az a szomorúság, mely az életre vezet. Az egyetlen helyes magatartás az Ige befogadására a megrendült bűnbánat, a reményvesztettség belátása. Isten ugyanis nem ruháimmal, nem álarcaimmal, nem ideológiáimmal, de még csak nem is szerepeimmel akar találkozni (legyenek bár igen nemesek), hanem velem, az elveszett és remény nélküli teremtménnyel.

„Aztán az egyik, akit Kleofásnak hívtak, hozzá fordult: Te vagy az egyetlen idegen Jeruzsálemben, aki nem tudod, mi történt ott ezekben a napokban?” (24, 18)

Milyen pontos meghatározás: te vagy az egyetlen idegen Jeruzsálemben. A feltámadt Jézus előttünk jár az élet új formájában, és ez nekünk idegen.

„Micsoda?” — kérdezte. „A názáreti Jézus esete — felelték —, aki próféta, hatalmas tetteiben és szóban az Isten és az egész nép előtt. Főpapjaink és a tanács tagjai keresztbalálra ítélték és keresztre feszítették. Azt reméltük pedig, hogy meg fogja váltani Izraelt.” (24, 19—21)

Elmondják neki az utolsó napok történetét. Végre megfogalmazzák reménytelenségüket. Szégyen nélkül elpanaszolják, hogy nincs Isten, és Jézus nem támadt fel. Csak a könnyezni tudó hitetlen és a megrendült hívő képviseli az igazi emberi magatartást. Jézus sírja az egyetlen közös siratófal lehetne ateistának, zsidónak és kereszténynek. Útjaink csak itt az emmauszi úton válhatnak szét. De nem! Még a következőket is együtt kellene vallanunk:

„Igaz, még néhány közülünk való asszony is megzavart minket. Hajnalban kint jártak a sírnál, s hogy nem találták ott a testét, azzal a hírrel jöttek hozzánk, hogy angyalok jelentek meg nekik, és azt mondták, hogy él. Társaik közül néhányan szintén kimentek a sírhoz és úgy találtak mindent, abogy az asszonyok jelentették, de őt magát nem látták.” (24, 22—24)

Még ezt is tisztelettel kellene vallania minden embernek: néhányan úgy tudják, hogy él; ezek a keresztények. Ezt mindenkinek szigorúan vett emberi joga hallani, és mivel a legvégső eseményről van szó: választani.

Figyeljük meg, hogyan csökken itt a hitelesség foka. Lukács szerint néhány férfi azt mondta, hogy mindent úgy találtak, ahogy az asszonyok mondták, nekik pedig angyalok állították, hogy él. Asszonyok és angyalok tanúságtételét viszont nem fogadhatta el a korabeli jog. A férfiakét igen.

Pontosan megfogalmazzák a hitet: Jézus él. Mégsem hisznek, mert ez holt információ. Nincs benne remény. A történések sorozata soha nem ad történelmet, mert nem ad értelmet önmagának.

Isten szólt Ábrahámhoz. Ígéretet adott neki. Azóta ígéretektől és reménytől terhes az idő.

Ezek az ígérek Jézusban teljesedtek be: az idő betelt, értelmet kapott a történelem.

„Ó, ti balgatagok, milyen nebezen tudjátok elbinni, amit a próféták jövendöltek. Vajon nem ezeket kellett elszenvednie a Messiásnak, hogy bemelessen dicsőségébe?” Aztán Mózesen kezdve az összes prófétáknál megmagyarázta nekik, amit az Írásokban róla írtak.” (24, 25–27)

Kleofásék összefoglalták a Jézus-eseményt:

- Názáreti Jézus (galileai működés)
- Próféta, hatalmas tettben (Jézus tettei)
- és szóban (Jézus tanítása)
- Jeruzsálemben szenvedett, keresztre feszítették
- és most él.

Az evangéliumok alapsémáját látjuk. Csakhogy ők nem látták ennek az egész emberi életnek az értelmét. Vagyis azt, hogy miként tartozik bele ez a Jézus-esemény az Ábrahám-tól Keresztelő Jánosig terjedő Isten-emberi történelembe, mely ígéreteket hordoz.

A „mi azt reméltük” fordulatával bevallják vallási-nemzeti, végül is evilági reményük csődjét. Ebbe a várakozásba nem férhet bele a Messiás szenvedése és halála. Szerintük a dicsőségnek a halál előtt kell megmutatkoznia.

De milyen dicsőség lenne az, amely a halálon innen lenne? Az nem Isten dicsősége, hanem az emberé, aki halandó, evilági életének szolgálatába állította az isteni erőket. A Feltámadott dicsősége viszont Istené, melybe bele van burkolva az ember a maga halálával együtt.

A próféták már egyszer újraértelmezték és aktualizálták a Tórát. Jézus is ezt teszi.

Ez a „kellett” nem filozófiai szükségszerűséget jelent, hanem Isten üdvözítő tervét. Isten ezt úgy teljesíti be, hogy semmiféle előző ígéretéből kitalálni nem lehet. Jézus tekintete átfut az Írásokon. Sohasem csak egyetlen ószövetségi verset teljesít be, hanem az egész Írást (ezért idézhetik majd az Újszövetség szerzői az Egésznek bármelyik részét, szinte kedvük szerint).

Megjelenik a remény az emberi remények romjai felett. Krisztus megadja a távlatot, hogy a közélről nézett, értelmetlen mozaikrészek egyetlen hatalmas képpé álljanak össze.

A tanítványok ekkor váltak alkalmassá arra, hogy Jézus a személyesbe hívja őket.

Mint előbb, most is egy kis dialógus vezet be a változást. Jézus szava néma cselekvés: *„Úgy tett, mintha tovább akarna menni. De marasztalták: „Maradj velünk, mert esteledik és a nap már lemenőben van.” (24, 28–29)*

„Úgy tett, mintha...” Isten végtelenül tapintatos. Ha egy ilyen beszélgetés után hagyjuk, hogy elmenjen az Idegen, talán örökre elszalasztjuk a hit lehetőségét.

De ők marasztalták... Jézus „úgy tett”, ők is „úgy tesznek, mintha” a lemenő nap lenne az ok, amiért meghívják... A legszebb dialógus mindig ilyen „mellébeszélés”. Igazában ezt akarják: ne hagyj most magunkra azzal, ami bennünk elindult. Most ne...! A legmélyebb emberi beszéd mindig ál-társalgás. Mint amikor Isten így szólt Ádámhoz: „Ádám, hol

vagy?” Isten tudta, Ádám hol van. Nem információt várt tőle, hanem gondoskodó szeretetét akarta kinyilatkoztatni.

Nem lehetett még annyira lemenőben a nap, hiszen pár perc múlva ők maguk térnek vissza Jeruzsálembe. Igen, most, hogy marasztalják az Idegent, most alkalmasak arra, hogy a személyesbe lépjenek.

„Betért bát, és velük maradt.” (24, 29)

Az intimitás ősi képe mind együtt van: „ház”, „bent”, „asztalhoz ülni”. Csak a személyesből vezet az út a transzcendensbe (a főségesben, az isteni világba).

„Amikor az asztalhoz ültek, kezébe vette a kenyeret, megáldotta, megtörte, s odanyújtotta nekik. Ekkor megnyílt a szemük s felismerték. De eltűnt a szemük elől.” (24, 30–31)

Ezek a mozzanatok a Lukács korabeli keresztényeket és minket is az Utolsó Vacsorára, illetve a misére emlékeztetnek. Kijelölik azt a miliőt, amelyben az Evangélium megszületik. Évek hosszú sora óta él már az egyház, s bár még nincsenek írott evangéliumai, de van szóban hirdetett egyetlen Evangéliuma. Ez az az apostoli tanítás, amelyben — szintén Lukács szerint — állhatatosan kitartottak a hívek, és pedig közösségekben, a kenyértörésben (mise) és az imádságban (ApCsel 3, 42). Vagyis eucharisztikus kontextusban születik meg az Evangélium, mint ahogy ezt az emmauszi jelenet összefoglalva hangsúlyozza.

A tanítványok az úton látták, de nem ismerték fel Jézust. Most a kenyértörés megérinti őket — ez a vendéglátás ősi szertartás is. A hirtelen támadt remény megnyitja értelmüket, de Ő eltűnik szemük elől. A látás és a felismerés egymást követik. A látást felváltja a felismerés, a hit korszaka. Ez már a mi misénk világa. Ez lett a „normális út” az idők végéig, vagyis addig a napig, amíg majd látni fogjuk őt úgy, amint van. Akkor megszűnik az egyház misézni.

Ez a felismerés leírhatatlanul sűrű pillanat. Így lehetne összefoglalni: Ő AZ.

— Ő az, akiben az egész Szentírás beteljesedett, soha el nem képzelt módon; Ő az Ábrahámnak adott áldás, Ő a Mózással kötött szövetség, az Ő teste az Ígéret Földje, Ő az Emmanuel.

— Ő egész életem megoldása.

— Ő, Jézus, aki egészen Istenhez tartozik, az Atya jobbán ül.

— Ő a világmindenség sorsa.

Ebben a világosságban az ember és a Szentlélek is találkozik. Csak a Lélek által mondhatjuk, hogy „Jézus az Úr” (1Kor 12, 3).

De ezzel a felismeréssel még nem jutottak el a hit teljességére, legalábbis az Evangélium szerint, mert hol van a Tizenkettő, a Jézus által megújított Izrael?

„Még abban az órában útra keltek, s visszatértek Jeruzsálembe. Ott együtt találták a tizenegyet és társaikat. Azzal fogadták őket, hogy valóban feltámadt az Úr, és megjelent Simonnak. Erre ők is beszámoltak az úton történekről, meg arról, hogyan ismerték föl a kenyértöréskor.” (24, 33–35)

Miért érzik szükségét annak, hogy a Tizenegyhez rohanjanak? Most visszafelé, bár a nap már lemenőben van, megteszik ugyanazt az utat. Ez számukra magától értetődő.

Izrael az ígéretek hordozója. Az Ószövetségben nem az volt a kérdés, melyik nép a szimpatikusabb, vagy istenéhez hűségesebb, hanem az, hogy csupán ez a közösség hordozta Isten ígéreteit. Ma sem lehet kérdés, melyik egyház a jobb, hol előbb a közösség, hol beszél szebben a pap, hol jobb. Az egyedüli kérdés a megújított Izrael, az Egyetlen Egyház, a Tizenkettő közössége, akik a megújított szent nép pátriárkái. Közülük is Simon

Péter a hitelesített tanú. „Simon, Simon, a sátán hatalmat kért magának fölöttetek, hogy megrostáljon benneteket, mint a búzát. De imádkoztam érted, nehogy meginogj a hitedben. Amikor megtérsz, te erősíted majd meg testvéreidet” (Lk 22, 31–32).

Az emmauszi tanítványok „együtt találták a Tizenegyet és társaikat”. Szinte beesnek közéjük. Azonnal szólni akarnak, közölni az örömhírt, hogy Jézus él, de azok szavukba vágnak: „valóban feltámadt az Úr, és megjelent Simonnak”.

Mintha mondanák: csak ennek a hitelesített, Jézustól választott tanúnak tanúságtevésében értelmezhetitek a ti tanúságtevéséteket. Oda kell figyelni az „Úr” szóra is. Ez a Feltámadott az örökkön élő, egyházában is jelenlevő Jézus neve. Már önmagában is hitvallás. Csak itt a Tizeneggyel és a tanítványokkal való találkozásban válik teljes hitté az emmausziak hite. Maga a tény is tisztázódik. Már nem csupán arról van szó, hogy Jézus „él”. Ez önmagában igen kétes kifejezés lehet. Hogyan él? A Babiloni Talmud szerint az ember úgy jön vissza, ahogy elment. Vagyis Jézus feltámadása nem lenne több, mint a jelen, a halállal megjelölt élet folytatása? Akkor valóban csak a názáreti Jézus esetéről lenne szó, mely túlságosan nem érint bennünket. A „bement dicsőségébe” kifejezés az „Idegen” ajkán már új világot nyit meg. Nem visszajött, hanem valahová eljutott végleges testével együtt: Isten dicsőségébe, mely az ő dicsősége. A „feltámadt” szó talán a leggyengébb annak kifejezésére, ami Jézussal történt. Mert a feltámadásról az ősi képzelet szerint ösztönösen mindenki azt gondolja, hogy Jézus visszajött a halál előtti állapotba, tehát majd még egyszer meg kell halnia, mint, mondjuk, Lázárnak.

Viszont az első két megállapítás fényében, hogy tudniillik Jézus él és bement az ő dicsőségébe, ez az állítás, hogy „feltámadt az Úr”, valóban a misztériumot érinti és mondja ki.

Mária Magdolna is csak az apostolokhoz érve mondja: „láttad az Urat” — elhagyva a „Rabboni” kifejezést, mely a halál előtt álló Jézus legelső címe volt nyilvános működése idején.

Csak a Jézus által megújított Izraelben nyeri el a hit a maga teljességét. Tegyük fel, hogy a két emmauszi tanítvány nem fut vissza Jeruzsálembe és nem keresi az egyházat. Mi lesz akkor? Jézussal való találkozásuk, a transzcendens világ megérintése csupán magánesemény. Semmi közük hozzá.

A Szent Szűz megjelenik Bernadette-nek, aki konokul azt állítja, hogy egy szép hölgy jelent meg neki. Az egyház hite kell ahhoz, hogy értelmezni tudja: az, aki vele beszél, Jézus Anyja.

Nincs Krisztusba vetett hit egyház nélkül. Lehetetlen eljutni a hitre nélküle. A „Jézus igen, az egyház nem” eretnek, hitetlen és logikátlan jelszó.

Egyszer egy diák azzal állt elő, hogy igenis el lehet jutni a Krisztusba vetett hitre az egyház nélkül, mert ha valaki egy lakatlan szigeten járva talál egy evangéliumos könyvet, és azt olvasva eljut a hitre, akkor megkerülte az egyházat.

Tévedés, mert az Újszövetség iratai az egyházban keletkeztek. Évtizedeken keresztül történő igehirdetésének írásban lecsapódott része. Az egyház ma sem mond le az élő igehirdetéséről. „A betű öl”; a Szentírás betűjéről mondta ezt Jézus. Csak az egyházban olvasott Írások nyerik el teljes értelmüket. Így lesz élő tanúságtevés az örömhírről.

Az emmauszi tanítványokkal saját hitünk útját járhatjuk végig.